

Arstide liidu sajand

Väino Sinisalu – Eesti Arst

Koostaja Ken Kalling, konsultant Katrin Rehema. Arstide liidu sajand. Tartu: Eesti Arstide Liit; Tartu 2021, 212 lk.

Eesti Arstide Liidu (EAL) eelkäija, Eesti Arstideseltside Liidu (EASL) põhikiri registreeriti Haapsalu Rahu kohtus 28. veebruaril 1921. aastal. Seda päeva peab Eesti arstikond EALi sünnipäevaks. Saja-aastane Eesti arstide organisatsioon avaldas oma juubeliks senist tegevust kokku võtva raamatu „Arstide liidu sajand“. Raamatust leiab mitmete arstide ühenduses aktiivselt tegutsenud kolleegide meenutusi ühenduse tegevusest eri etappidel. Eesti Post väljastas EALi juubelile pühendatud postmargi. Raamatu ja postmargi esitlus toimus 28. veebruaril 2021 Tartu Ülikooli muuseumis ja seda edastati otseülekanadena veebis.

Aastal 1912 sai tsaarivõimudel heakskiidu esimene eesti soost arste koondanud Põhja-Balti Arstideselts (PBAS), EASLi eelkäija. Seltsi tuli selliselt nimetada, sest tolleaegses venestamise õhkkonnas eesti arstide seltsi poleks lubatud luua. Tööd alustati 44 liikmega, 1918. aasta keskpaigaks oli liikmeid 106. Suurt tähelepanu osutati eesti meditsiinikeele arendamisele, anti välja ajakirja Tervis. PBAS lõpetas töö 29. juunil 1919.

Iseseisvunud Eestis loodi 13. mail 1918 Tartu Eesti Arstide Selts, 1919. aastal asutati eesti arstide selts Tallinnas. Eesti Arstideseltside Liitu koondusid 1921. aastal Tartu, Tallinna, Pärnu ja Viljandi eesti arstide seltsid, hiljem lisandusid eesti arstide seltsid kõigist maakondadest-linnadest. Alates 1922. aastast hakkas EASL välja andma eestikeelset teaduslikku

meditsiiniajakirja Eesti Arst. Raamat annab ülevaate EASLi tegevussuundadest, iga-aastastest arstide päevadest, liidu liikmeskonnast. 1927. aastal astus EASL rahvusvahelise arstide kutseühingu liikmeks.

EASL seisis arstide kutsehuvide eest. Alates 1920ndatest kurdeti arstide üleproduktiooni üle Eestis. EASL arvates olnuks optimaalne arstide juurdekasv aastas 15 inimest. Arstiõppe aega pikendati 6. kursusele, karmistati eksameid 1. ja 2. kursuse üliõpilastele. Riigivanema dekreediga loodi 1934. aastal Arstide Koda, kuhu pidi kohustuslikus korras kuuluma iga Eestis praktiseeriv arst. Koda oli arstide kutseühing nende kutsealase elu korraldamiseks. Kõigile koja liikmete kehtestati 1936. aastal kohustus järgida arstide kutse-eeskiri koodeksit – Codex Deontologicus Medicorum.

EASL jätkas tööd kuni nõukogude okupatsioonivõim 22. oktoobril 1940 selle likvideeris ja varad konfiskeeris. Eesti NSVs tegutsesid arstide erialaseltsid. Neid oli 1962. seisuga kokku 52.

EASLi õigusjärglasena loodi 6. aprillil 1945 Eesti Arstide Selts Rootsis (EASR). Selle asutamiskoosolekul Stockholmis osales 40 Eestist põgenenud arsti ja hambaarsti. EASRi tegevust valgustavad raamatus ajaloolane Liivi Uudet ja seltsi endine esimees Ants Anderson.

Aastast 1982 hoogustunud vabastusliikumises said Eesti arstid innustust taastada Eesti arstide organisatsioonid, sellised, nagu need olid iseseisvas Eesti Vabariigis. Tartu Arstide Liit taastas oma tegevuse 16. mail 1988, peatselt ka Tallinna Arstide Liit. EALi taastamise koosolek toimus 11. juunil 1988 Tallinnas Mustamäe haigla saalis. Osavõtjaid oli 400. Presidendiks valiti Laur Karu.

Raamatus on meenutanud EALi taasutamise, uute sihtide seadmise aegu ning traditsioonide jätkamist kolleegid Anu Kasmel, Andrus Lipand, endised presidendid Rando Truve, Indrek Oro ja Väino Sinisalu. Raamatus on artiklid arstide päevade korraldamisest, Eesti Arsti väljaandmisest ja EALi tegevusest ametiühinguna, mille puhul on käsitletud palgaläbirääkimisi, arstide vastutuskindlustuse ja pädevuse hindamise korraldamist ning streiki 2012. aasta oktoobris.

Viimases peatükis on peatunud EALi tänasel päeval: 2020. aasta lõpus koondas EAL 3283 arsti, liikme keskmine vanus oli 52,1 aastat. EALi 100aastane ajalugu kinnitab, et viljakas ühistegevus on toetanud Eesti arste toime tulema sellega, mida ühiskond arstidelt on oodanud.

Tegemist on hea kokkuvõtliku ülevaatega Eesti arstide organisatsiooni tegevusest meie rahvale ja riigile keerulise viimase 100 aasta kestel.